

Handläggare: Christina Höglom
Telefon: 08 508 25 606

Till
Socialnämnden

Langning av sprit och annan alkohol

Svar på skrivelse från Ylva Wahlström (MP), Stefan Nilsson (MP), Jonas Eklund (MP) och Rebecca Adami (MP)
(1 Bilaga)

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen

Gillis Hammar
Förvaltningschef

Tina Heinsoo
Vik. Avdelningschef

Sammanfattning

I tjänsteutlåtandet besvaras en skrivelse från (MP) om langning av alkohol till unga. Ärendet beskriver socialtjänstens och polisens arbete inom området. Sammanfattningsvis anser förvaltningen att staden gör mycket för att motverka langning av alkohol till unga. Arbetet bedrivs på olika nivåer och i samverkan med polis, föräldrar och andra aktörer. Det är viktigt att detta arbete fortsätter och utvecklas.

Bakgrund

Ylva Wahlström, Stefan Nilsson, Jonas Eklund och Rebecca Adami, samtliga (MP), har inkommit med en skrivelse om langning av sprit och annan alkohol till ungdomar. I skrivelsen påpekas att det är ett omfattande problem med langning av alkohol via privatbilar till ungdomar och alkoholmissbrukare. Vidare anges att langningen har ökat på senare tid och att polisanmälningarna om langningsbrott flerfaldigats till följd av ändrade arbetsrutiner hos polisen. I skivelsen ställs följande frågor om vad socialtjänsten kan göra för att förebygga langning.

- Hur ser kunskaperna om omfattningen av langningen ut i Stockholm och inom regionen?
- Vad kan socialförvaltningen göra för att minska olaglig försäljning av alkohol till unga?
- Vad har gjorts tidigare och vilka effekter har man då sett?

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Information har inhämtats från polisens ungdomsrotel, från Maria Ungdomsenhet och Länspolisens Ungdomsrotel.

Förvaltningens redovisning

I Sverige är det olagligt att sälja, köpa ut eller ge bort starköl, vin och sprit till personer under 20 år. Folköl får inte säljas till ungdomar under 18 år och på restaurang måste man ha fyllt 18 år för att få köpa alkohol. Trots detta får underåriga lätt tag i alkohol och langning till unga är ett problem såväl i staden som i länet.

År 2010 uppgav alkoholkonsumerande 15- åringar i Stockholms län¹ att det vanligaste sättet att få tag i alkohol var via kamrater och kamraters syskon (52 procent). Ett annat anskaffningssätt var ”annan vuxen som köper ut åt mig (28 procent). Mindre vanligt var att unga får alkohol från föräldrar (med eller utan lov). I anslutning till ”Stoppa langning kampanjen” som beskrivs nedan har studier² om unga och langning genomförts. Resultaten visar att den viktigaste

¹ Hämtat från www.lansstyrelsen.se/stockholm

² *Alkoholvanor bland gymnasieelever i Stockholms län* rapport 40. Hämtas från www.stad.org

anskaffningskällan för gymnasieungdomar var Systembolaget, inte direkt utan indirekt via kompisar eller andra som anskaffar (langar).

I Stockholms tobaks-, alkohol- och narkotikapolitiska program (STAN) omnämns två strategier för att minska ungas alkoholkonsumtion, tillgänglighet och efterfrågan. Den mest effektiva strategin är att begränsa tillgängligheten till alkohol. Arbete mot langning är således viktigt. Samverkan och samordning med polismyndigheten är viktig då langning också är ett brott.

Olika arbetssätt för att minska langning

Kampanjer

Dåvarande Preventionscentrum Stockholm (nu Utvecklingsenheten) har årligen vid valborg drivit föräldrakampanjer med olika syften. Ofta har dessa kampanjer omfattat även kranskommuner i länet och varit riktade till tonårsföräldrar. Nedan återfinns en kort beskrivning av de senaste årens insatser:

2007 genomfördes kampanjen ”Det spelar ingen roll var alkoholen kommer ifrån”. En broschyr skickades till samtliga föräldrar med barn i åldern 13-17 år, kampanjen presenterades i T-banans rulltrappor, på stadens informationstavlor och flygblad delades ut på strategiska ställen. Vid uppföljning framkom att ca 90 procent av tillfrågade föräldrar hade uppmärksammat kampanjen och var ganska eller mycket positiva till den. Knappt 60 procent hade diskuterat innehållet med någon annan (43 procent med det egna barnet).

2008 och 2009 hette kampanjen ”Stoppa langningen” och drevs av staden i samverkan med kranskommuner, polis, frivilligorganisationer, Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem (STAD), Länsstyrelsen och Systembolaget (2008). En webbsida, föräldrabrev, e-brev, flygblad med mera togs fram centralt och användes lokalt av stadsdelsförvaltningarna och kranskommunerna. Kampanjen satsade även på PR. Uppföljning visade att 80 procent av medverkande aktörer var nöjda med insatserna och trodde att kampanjen medverkat till att uppmärksamma frågan om langning bland allmänheten.

2010 och 2011 tog Statens folkhälsoinstitut fram en nationell kampanj mot langning med namnet ”TÄNK OM”. Länsstyrelsen samordnade kampanjen regionalt medan utvecklingsenheten samordnade kampanjen i staden. Även här fanns en webbsida och färdigt material som användes lokalt. Mallar för debattartiklar och radioreklam erbjöds. I länet användes även annonsutrymme på bussar och i spårtrafik. Uppföljningar visade att av de tillfrågade

tonårsföräldrarna hade 43 procent uppmärksammat kampanjen och 70 procent av dem hade diskuterat frågan med den egna tonåringen. År 2011 gjordes även lokala flygblad om langning med information från både stadsdelsförvaltningarna och polisen.

Under 2011 har Länsstyrelsen i samråd med utvecklingsenheten tagit initiativ till en förstudie om langning och unga vuxna, då det främst är unga vuxna som förser underåriga med alkohol. Den förstudien kommer att påbörjas under hösten 2011. På Statens folkhälsoinstitut pågår diskussioner med Socialdepartementet om en eventuell fortsättning på "TÄNK OM".

Effekter av kampanjerna

De senaste åren har valborghelgen varit lugn i stora delar av länet beträffande underåriga och alkohol. Stockholmsenkäten³ visar att andelen unga som får alkohol från sina föräldrar minskat. Även andelen unga som uppgav att de aldrig blir bjudna på alkohol av sina föräldrar har ökat. Under samma period som kampanjer mot langning genomförts har föräldrarna blivit något mer restriktivt inställda till unga och alkohol. Andelen elever som inte dricker alkohol har också ökat i staden. Dessa resultat sammanfaller i tid med kampanjerna men det går inte att utesluta att andra aktiviteter eller ungdomstrender påverkat utfallet.

Kampanjer och massmediala insatser har oftast ingen större effekt på människors beteende, men kan bidra till att aktualisera en samhällsfråga. Exempelvis genom att få människor att diskutera frågan vid frukostbordet eller på arbetsplatsen. Kampanjer kan också användas för att skapa förståelse för lagar i samhället och för insatser som görs. Det kan också vara ett sätt att mobilisera aktörer och frivilligorganisationer kring ett gemensamt mål vilket kan främja samverkan även i andra frågor.

Den förstudie som länsstyrelsen avser genomföra under hösten 2011 kommer att följas upp, likaså den nationella "TÄNK OM" kampanjen.

Maria Ungdomsenhet

Ungdomsjouren vid Maria Ungdomsenhet ser langningen av smuggelsprit från bilar och lägenheter som ett stort problem. Att förse unga med alkohol är en kriminell handling och när personal från socialförvaltningens ungdomsjour

³ Stockholm.se/forebygg

träffar på vuxna som langar alkohol till unga under 18 år lämnar de uppgifter om detta till polisen. I sådana fall utnyttjas bestämmelserna i 10 kap 21, 22§ § Offentlighets- och sekretesslagen som anger att uppgifter kan lämnas till åklagarmyndighet eller polismyndighet, om det gäller misstanke om brott mot någon som är under 18 år.

Ungdomsjouren arbetar i miljöer där många ungdomar vistas. Särskilda insatser görs vid tidpunkter när många ungdomar rör sig ute ”på stan”, t.ex. vid skolavslutning och inför skolstart, vid storhelger, särskilda ungdomsevenemang etc. Ungdomsjouren har ett nära samarbete med polisens ungdomsrotel samt med stadsdelsförvaltningarnas fältassistenter, bl.a. träffar man fältassistenter från stadsdelsförvaltningarna Norrmalm och Östermalm inför varje helg.

Ungdomsjourens chef har också regelbundna möten med ansvariga för fältverksamheten vid stadsdelsförvaltningarna för att diskutera stadsgemensamma frågor.

Polisens arbete

Polisens ungdomsrotel uppger att langningen av alkohol till unga troligen har ökat. Några statistikuppgifter som styrker detta har dock inte gått att få fram. Den förmodade ökningen gäller framförallt langning av smuggelsprit från s.k. ”Vodkabilar”. Det är lättillgängligt för ungdomar att få kännedom om telefonnummer till personer som säljer alkohol till minderåriga och det förekommer att ungdomar förmedlar sådana kontakter till varandra. Polisen upplever svårigheter i arbetet mot langning, bl.a. p.g.a. att det inte är olovligt för vuxna att inneha alkohol samt att arbetet kräver stora resurser. De anser sig ha ett nära och mycket bra samarbete med socialförvaltningens ungdomsjour och med fältassistenter vid stadsdelsförvaltningarna och i länskommunerna. Arbete sker tillsammans med personal från socialtjänsten vid alla större ”ungdomshelger” och evenemang som lockar många ungdomar, t.ex. valborg, skolavslutning, inför skolstart etc. När alkoholpåverkade ungdomar påträffas kontaktas föräldrarna. I vissa fall körs ungdomarna till Maria Ungdom. Polisen arbetar bl.a. utifrån ”Kronobergsmodellen” som innebär att polisen ingriper mot de ungdomar man träffar på som är berusade eller bär på alkohol och håller ut all alkohol för ungdomar under 20 år. Modellen handlar också om att stoppa langare som olagligen förser ungdomarna med alkohol. Under 2008 testades metoden på sju platser i landet och Brottsförebyggande rådet har gjort en utvärdering av försöket. Den visar att våldsbrotten minskade på de ställen där polisen arbetade systematiskt enligt modellen.

Sammanfattningsvis anser förvaltningen att staden gör mycket för att motverka langning av alkohol till unga. Arbetet bedrivs på olika nivåer och i samverkan med polis, föräldrar och andra aktörer. Det är viktigt att detta arbete fortsätter och utvecklas.

Bilagor

1. Langning av sprit och annan alkohol. Skrivelse till socialnämnden.